Meer landschap meer stad

NOVEX-gebied Arnhem-Nijmegen-Foodvalley

Uitvoeringsagenda
10 oktober 2024

Inhoud

1 Visie op de NOVEX uitvoeringsagenda **3**
1.1 Inleiding NOVEX uitvoeringsagenda 3
1.2 Functie en inhoud NOVEX uitvoeringsagenda 4
1.3 Programmatisch werken: van opgaven naar doelen naar maatregelen 6

2 Wat hebben we al bereikt? **7**

3 Van opgaven naar doelen **9**

4 Maatregelen **12**
4.1 Maatregelen in beeld 12
4.2 De korte termijn acties en maatregelen 13
Kansen onderzoeken voor uitvoering van fysieke maatregelen 13
Inzicht en onderzoek 16
4.3 Uitvoering maatregelen 17

1 Visie op de NOVEX uitvoeringsagenda

1.1 Inleiding NOVEX uitvoeringsagenda

Dit is de NOVEX uitvoeringsagenda van 10 oktober 2024 die hoort bij het NOVEX ontwikkelperspectief Arnhem-Nijmegen-Foodvalley. In het NOVEX gebied Arnhem-Nijmegen-Foodvalley werken ministeries van LVVN, VRO, IenW, EZ en KGG, provincies Gelderland en Utrecht, de regio's Foodvalley en Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen en de Waterschappen Rijn en IJssel, Vallei en Veluwe en Rivierenland samen aan grote ruimtelijke opgaven. In het NOVEX ontwikkelperspectief hebben we drie opgaven benoemd waar we gezamenlijk aan werken: een schaalsprong in de verstedelijking, natuurherstel en een robuust watersysteem en transitie van de landbouw. De mate waarin we deze opgaven hebben uitgewerkt, verschilt. De schaalsprong is in de verstedelijkingsstrategie en bijbehorende afspraken die we samen hebben gemaakt in 2022 al ver uitgewerkt. Dit zijn afspraken over wonen, leefomgeving, economie, mobiliteit en energie. Dit geldt nog minder voor de andere twee opgaven.

Met deze versie van de NOVEX uitvoeringsagenda zetten we een volgende stap in de uitwerking en uitvoering van de opgaven in ons NOVEX ontwikkelperspectief. In hoofdstuk 1 beschrijven we de functie en inhoud van deze uitvoeringsagenda. Voorafgaand aan deze uitvoeringsagenda hebben we in de verstedelijkingsafspraken van 2022 al een aantal afspraken gemaakt over de uitvoering. Deze blijven staan. In hoofdstuk 2 benoemen we wat we de afgelopen periode al hebben gedaan en bereikt. In hoofdstuk 3 werken we de opgaven uit in doelen. Hoofdstuk 4 gaat over de maatregelen en de afspraken voor uitvoering die we hebben gemaakt en op korte termijn willen gaan maken. Hoofdstuk 5 gaat tot slot over hoe we de uitvoering organiseren.

Naast de maatregelen die in hoofdstuk 4 worden genoemd, zijn er maatregelen waarvoor we nut en noodzaak nog moeten onderzoeken en/of nog afspraken moeten maken. Deze hebben we geïnventariseerd en werken we in de komende periode verder uit. Zij maken (nog) geen deel uit van deze uitvoeringsagenda. We hebben nog niet voor alle opgaven in beeld welke maatregelen allemaal van belang zijn. Ook daar gaan we mee aan de slag.

We houden ons daarbij aan de afspraak die we gemaakt hebben in het NOVEX ontwikkelperspectief, dat we alleen zaken in gang zetten die niet, voor zover wij nu kunnen overzien, in strijd zijn met de richtinggevende keuzes die nog gemaakt moeten worden (bijvoorbeeld op het vlak van energie, economie en landbouwtransitie). Als later blijkt dat bepaalde maatregelen die we al genomen hebben toch in strijd zijn met toekomstige richtinggevende keuzes, zullen we hier zorgvuldig mee omgaan en deze gezamenlijk aanpassen.

Deze uitvoeringsagenda is dan ook een groeidocument: door in de loop van de tijd steeds beter maatregelen in beeld te brengen, afspraken hierover te maken en maatregelen te programmeren, komen we stap voor stap verder in de uitvoering van het NOVEX ontwikkelperspectief.

We doen dit in de context van alle andere ruimtelijke trajecten, zoals de regioarrangementen, de ruimtelijke voorstellen en ruimtelijke arrangementen.

Relatie verstedelijkingsstrategie en NOVEX

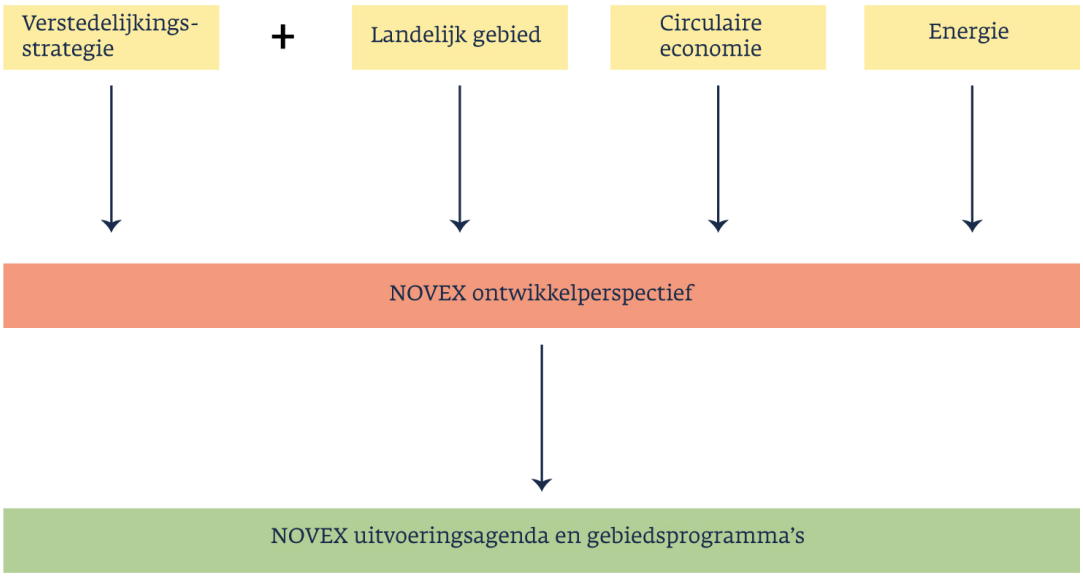

1.2 Functie en inhoud NOVEX uitvoeringsagenda

Functie van de NOVEX uitvoeringsagenda

Met deze uitvoeringsagenda voeren we het NOVEX ontwikkelperspectief uit: we werken de opgaven uit het ontwikkelperspectief uit in doelen, formuleren maatregelen die bijdragen aan die doelen en maken hier afspraken over, zodat we stappen verder zetten in het realiseren van onze opgaven.

De NOVEX uitvoeringsagenda kent de volgende functies:
- nadere uitwerking van de opgaven in het ontwikkelperspectief in doelen die we gezamenlijk willen realiseren;
- samenhang in de maatregelen aanbrengen om zo tot een betere koppeling, integrale afweging, prioritering, fasering en bundeling van executiekracht te komen;
- duiden welke zaken op welk schaalniveau opgepakt worden. Dus: wat gebeurt er op het niveau van Arnhem-Nijmegen-Foodvalley en wat op gebiedsniveau.

De uitvoeringsagenda heeft een adaptief karakter. Dat betekent dat we het periodiek bijstellen op basis van voortgang van de uitvoering, van de ontwikkelingen in de regio en van de inzichten uit nationale programma's en regionale trajecten. Met de uitvoeringsagenda sorteren we voor op een regionale investeringsagenda (RIA).

Relatie met deelgebiedsprogramma's

Voor de realisatie van de verschillende opgaven wordt in het NOVEX gebied Arnhem-Nijmegen-Foodvalley gewerkt met vijf deelgebieden en vier grootschalige woningbouwlocaties.

De vijf deelgebieden zijn: Foodvalley, Liemers, Middengebied, Rijk van Nijmegen en Veluwezoom. Voor deze deelgebieden werken de provincies, gemeenten en waterschappen met deelgebiedsprogramma's. Deze deelgebiedsprogramma's kennen een vergelijkbare opbouw als de NOVEX uitvoeringsagenda, maar zijn gedetailleerder. De deelgebiedsprogramma's en de ervaringen met de uitvoering daarvan vormen een belangrijke grondslag voor het adaptief bijstellen van de gezamenlijke uitvoeringsagenda. Net als de uitvoeringsagenda kennen ook de deelgebiedsprogramma's een adaptief karakter.

De vier grootschalige woningbouwlocaties zijn: Nijmegen Stationsgebied, Nijmegen Kanaalzone, Arnhem-Oost en Foodvalley. Hiervoor werken partijen ook samen aan plannen en maatregelen voor realisatie van de opgaven.

Er is een gedeeltelijke overlap in maatregelen in de deelgebiedsprogramma's, de maatregelen voor de grootschalige woningbouwlocaties en de maatregelen in de NOVEX uitvoeringsagenda. In de NOVEX uitvoeringsagenda nemen we die maatregelen op die ook op NOVEX niveau van belang zijn. Voor de afweging wanneer hier wel of niet sprake van is, hanteren we criteria (zie onderstaand).

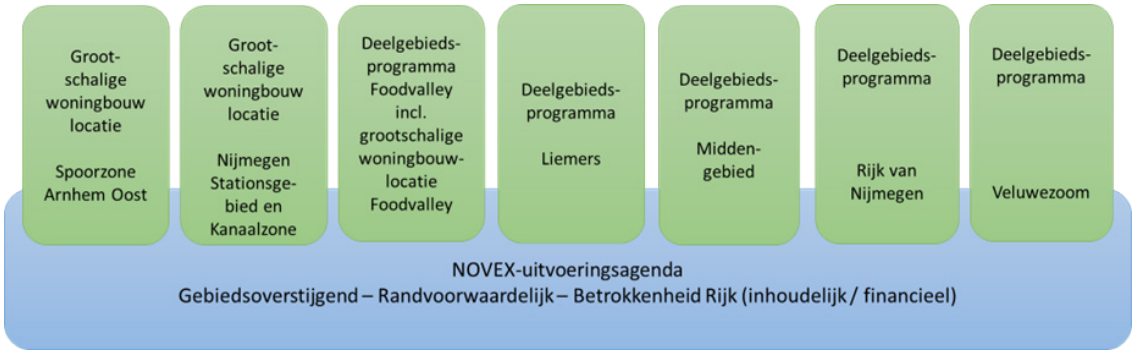

Criteria voor het opnemen van maatregelen in de NOVEX uitvoeringsagenda

Veel opgaven kunnen eigenstandig in de deelgebieden worden opgepakt. Voor sommige opgaven is dat echter niet het geval en is samenwerking tussen of afstemming over de deelgebieden noodzakelijk. Bijvoorbeeld als er een maatregel op een hoger schaalniveau randvoorwaardelijk is voordat gestart kan worden met de uitvoering in het deelgebied zelf. Of als een maatregel in een deelgebied direct invloed heeft op de opgaven in een of meerdere andere deelgebieden.

Het is in die gevallen van belang op het schaalniveau van het hele NOVEX gebied de wisselwerking tussen maatregelen goed in beeld te krijgen. Tot slot zijn er mogelijk ook centrale opgaven en/of maatregelen waar het hele gebied van kan profiteren en is het waardevol om deze gezamenlijk op te pakken.

Vanuit dit inzicht hebben we de onderstaande criteria opgesteld voor maatregelen die we opnemen in de uitvoeringsagenda. Het belangrijkste criterium is dat de maatregelen bijdragen aan de opgaven uit het NOVEX ontwikkelperspectief. Van deze maatregelen nemen we die maatregelen op die aan één of meer van onderstaande criteria voldoen:

- Gebiedsoverstijgend: De maatregel is deelgebied overstijgend, dus heeft betrekking op het schaalniveau van het groter deel van het NOVEX-gebied. Maatregelen die meer lokaal van aard zijn komen terecht in het deelgebiedsprogramma.
- Randvoorwaardelijk: De maatregel is cruciaal / randvoorwaardelijk voor maatregelen die van nut zijn voor meerdere deelgebieden en/of regio's binnen het NOVEX-gebied. Zonder de maatregelen stagneren andere maatregelen.
- Betrokkenheid van Rijk: De maatregel vraagt een intensieve, vernieuwende en complexe samenwerking tussen meerdere partners en betrokkenheid van het Rijk (inhoudelijk danwel financieel). Maatregelen waarvoor het nodig is om kennis te combineren en samen te zoeken naar en werken aan oplossingen.

Maatregelen in de uitvoeringsagenda kunnen agenderend zijn (bijvoorbeeld het doen van onderzoeken met daarbij een planning) of gericht zijn op concrete realisatie van de hoofdopgaven.

Zoals in de inleiding al benoemd, willen we voorkomen dat keuzes die we nu maken en ontwikkelingen waar we nu prioriteit aan kunnen of moeten geven, onze ambities op een van de drie hoofdgaven voor de toekomst blokkeren. Tegelijkertijd willen we niet dat alles stilvalt, zolang niet op alle hoofdopgaven het beeld helder en concreet is. Bij het opstellen van maatregelen en het bepalen van prioriteiten hebben we daarom zorgvuldig gekeken of deze mogelijk in strijd zijn met de richtinggevende keuzes die nog gemaakt moeten worden (bijvoorbeeld op het gebied van energie, economie en landbouwtransitie). We beginnen alleen met maatregelen die 'no-regret' zijn en naar verwachting niet in strijd met de toekomstige richtinggevende keuzes.

1.3 Programmatisch werken: van opgaven naar doelen naar maatregelen

Deze uitvoeringsagenda is een instrument in het kader van programmatisch werken aan de realisatie van het NOVEX ontwikkelperspectief Arnhem-Nijmegen-Foodvalley. In dit ontwikkelperspectief staan de opgaven voor het NOVEX gebied uitgewerkt. De opgaven zijn uitgewerkt vanuit drie hoofdopgaven, te weten:

- Realiseren van een schaalsprong in verstedelijking met oog voor leefomgeving
- Realiseren van natuurherstel en robuust watersysteem
- Realiseren van een transitie in de landbouw

In deze uitvoeringsagenda worden deze opgaven vertaald naar doelen en vervolgens naar maatregelen om deze doelen te realiseren.

Bij de uitwerking van de drie hoofdopgaven zien we dat de verschillende ambities en opgaven regelmatig schuren. Schuren in de tijd, in de ruimte en in het beslag op beschikbare middelen. Dat betekent soms dat er keuzes moeten worden gemaakt over prioritering en fasering (in tijd en ruimte). Ook zijn er kansen om maatregelen te nemen die bijdragen aan de realisatie van meerdere ambities. In de uitvoeringsagenda voor het NOVEX gebied Arnhem-Nijmegen-Foodvalley zorgen we voor de sturing op de onderlinge samenhang van verschillende opgaven in de programmering en uitvoering. De maatregelen om tot uitvoering te komen, zullen vaak aan verschillende sectorale tafels genomen worden. In de uitvoeringsagenda wordt samenhang gebracht in deze maatregelen om zo tot een betere koppeling, integrale afweging, prioritering en fasering te komen.

2 Wat hebben we al bereikt?

We wachten niet met werken aan de uitvoering tot we alle opgaven volledig hebben uitgewerkt. Daar waar we voldoende weten om goede besluiten te kunnen nemen, zijn we al aan de slag met de uitvoering, om zo onze doelen te bereiken. Dit geldt vooral voor de opgave 'schaalsprong in verstedelijking', omdat we daar al verder zijn met uitwerking en afspraken. Maar ook voor de andere opgaven is het nodige werk verricht. Zonder compleet te kunnen en te willen zijn, noemen we hier een aantal zaken die we met elkaar hebben bereikt.

Over de hele woondealperiode tot nu toe ligt de realisatie van woningen in de Groene Metropoolregio ruim boven de planning. In de periode 2020 t/m 2023 zijn ca. 16.000 woningen toegevoegd. Van 2020 t/m 2023 zijn er 8686 woningen toegevoegd in Regio Foodvalley.
In beide gebieden zijn woningbouwimpulsgelden en startbouwimpulsgelden aangevraagd en toegekend. Voor de grootschalige woningbouwlocaties zijn daarnaast ook gebiedsbudgetten beschikbaar gesteld vanuit het Rijk. We zetten belangrijke stappen met toekomstbestendig en circulair bouwen. Bijvoorbeeld met de regiodealgelden in de Groene Metropoolregio.

Daarbij is het wel belangrijk om te vermelden dat er steeds meer plannen voor nieuwe woningen zijn in de Groene Metropoolregio en Regio Foodvalley, maar dat de hoeveelheid plannen met een harde planstatus nog niet volstaat om de restopgave in de woondealperiode te realiseren. Dit vraagt dus om blijvende aandacht voor uitvoeringskracht.

Er zijn in 2023 meer woningen in het betaalbare segment gerealiseerd dan in het vorige jaar. Ook in de planvorming maken zowel het sociale segment als het betaalbare huur en koopsegment een steeds grotere deel uit van het programma. Het aandeel ligt echter nog niet op het niveau van de planning en de Woondealafspraken. Het is belangrijk dat in het vervlg meer betaalbare woningen worden toegevoegd.

We hebben afspraken gemaakt over lokale mobiliteitsmaatregelen voor de bereikbaarheid van Grootschalige Woongebieden (GWG) in Regio Foodvalley, Arnhem en Nijmegen. En over de Rijnbrug, de Regioexpres en de A50. Ook zijn voor een aantal gemeenten in de Groene Metropoolregio en Regio Foodvalley mobiliteitsafspraken gemaakt voor woningbouw op de korte termijn (versnellingslocaties).

Met de rijksbijdrage uit de tweede tranche van de Regio Deal is in samenwerking met de WUR en de UU een omgevingsmeetnetwerk en een gevarieerd bedrijvenmeetnetwerk in Regio Foodvalley opgezet. Dankzij het omgevingsmeetnetwerk hebben we een fijnmazig beeld van de lucht-kwaliteit in de regio. De inzichten die uit beide meetnetwerken voortvloeien, kunnen handvatten bieden voor effectieve maatregelen om uitstoot te verminderen.

Naast deze resultaten in het fysieke domein, zijn er ook resultaten bereikt met een meer beleidsmatig karakter. Zo is in beide regio's de problematiek van netcongestie in kaart gebracht en wordt gezamenlijk gezocht naar oplossingsrichtingen hiervoor.

Er is gewerkt aan de economische profielen van de regio's. Daarbij is gekeken naar hoe de economie van de toekomst er uit gaat zien en wat de ruimtelijke weerslag daarvan is. Dit vertalen we nu verder, onder andere naar concrete plannen voor herstructurering, verdichting en waar nodig uitbreiding van werklocaties. In Regio Foodvalley is een Regionaal Programma Werklocaties vastgesteld met afspraken over de uitgiftestrategie ten aanzien van het benutten van bestaande voorraad (met focus op verduurzaming), integrale locatieafweging nieuwe terreinen en maatregelen bij uitgifte op kavelniveau (energie, groen & blauw, circulair, mobiliteit).

Ook is in beeld gebracht welke kansen en uitdagingen er liggen in het landelijk gebied, hoe zich dat verhoudt tot andere ruimtevragers en welke keuzes we te maken hebben. In de Groene Metropoolregio is dit gedaan in het groenblauw raamwerk. Regio Foodvalley heeft hiervoor het Regionaal Perspectief Landelijk gebied Foodvalley (RPLG) vastgesteld.

In de Groene Metropoolregio is door en samen met het College van Rijksadviseurs een verdiepende studie gedaan naar water en bodem sturend. Rijkswaterstaat is samen met alle betrokkenen in de Groene Metropoolregio bezig met de planvorming voor het inzetten van geld vanuit de Programmatische Aanpak Grote Wateren voor de Gelderse Poort. De versnellingsgelden van het Rijk worden door de provincies ingezet voor de gebiedsprocessen in het landelijk gebied.

Hierboven kwam al naar voren dat in de gebiedsprogramma's per gebied een ruimtelijke vertaling wordt gemaakt van de opgaven waar we voor staan: wat speelt er in een gebied? Welke combinaties kunnen we maken en waar schuurt het? De gebiedsprogramma's worden opgesteld door provincie, waterschappen en gemeenten gezamenlijk, in de context van de NOVEX samenwerking. In Regio Foodvalley is in dit kader de aanpak "regionaal ruimtelijk programmeren" ontwikkeld en vastgesteld. Deze aanpak gaat over gezamenlijke keuzes maken op ruimtelijke ingrepen die een bovenlokale impact hebben.

Een aantal gemeenten uit het NOVEX gebied zijn betrokken geweest bij het programma Mooi NL van het ministerie van VRO waarbij de ruimtelijke kwaliteit bij ontwikkelingen centraal staat (Studiegebied Doesburger in Ede, Transformatorstation Nijmegen Noord en Station Ede-Wageningen).

3 Van opgaven naar doelen

Voor de eerste hoofdopgave, de schaalsprong in verstedelijking, kunnen we de hoofd- en subdoelen al goed scherp maken. Voor de andere hoofdopgaven is dit nog lastiger. Hieronder volgt een eerste set doelen, vooral gericht op de schaalsprong, hoewel andere doelen hierin ook al deels zijn meegenomen. In een volgende versie van de uitvoeringsagenda zullen we de doelen voor alle hoofdopgaven uitwerken.

Schaalsprong in verstedelijking met oog voor de leefomgeving

Doelen Wonen

1 Realiseren van voldoende kwalitatief goede en betaalbare woningen.
   - 1.1 Borgen van een continue bouwstroom met als doel 100.000 extra woningen tot 2040.
   - 1.2 Omzetten van zachte plannen naar harde plannen.
   - 1.3 Vergroten van de plancapaciteit na 2030.
   - 1.4 Onderzoeken van de mogelijkheden van revitaliseren van naoorlogse wijken.
   - 1.5 Implementeren van ambities op betaalbaarheid.
   - 1.6 Realiseren van de noodzakelijke randvoorwaarden op gebied van bereikbaarheid, duurzaamheid, leefomgeving, stikstof, drinkwater en energie.
   - 1.7 Realiseren van een zo goed mogelijk aanbod qua type woningen, locatie en bijbehorende voorzieningen, dat past bij de behoeften (van toekomstige generaties).
2 Oplossen van binnenstedelijke verdichtingscomplexiteit.
   - 2.1 Verkleinen waar mogelijk en afdekken van hoge publieke onrendabele top als gevolg van binnenstedelijke verdichtingscomplexiteit en klimaatadaptatie.
   - 2.2 Bieden van oplossingen voor milieuhinderlijke bedrijvigheid, bijvoorbeeld door middel van bedrijfsverplaatsingen.
3 Aantrekkelijk woonklimaat voor iedereen.
   - 3.1 Versterken van kwaliteit van bestaande kernen, wijken en stadscentra (draagvlak voor voorzieningen).

Doelen Leefomgeving

4 Verbeteren leefbaarheid en duurzaamheid van nieuwe en bestaande wijken.
   - 4.1 Creëren van 5.000 ha. uitloopgebieden en groene corridors – toegankelijk groen en landschap.
   - 4.2 Toekomstbestendig en klimaatadaptief inrichten van het stedelijk gebied om effecten van klimaatverandering op te vangen ten behoeve van droogte, wateroverlast en hitte. Hierbij gebruiken we als hulpmiddel de nationale maatlat natuurinclusieve en klimaatadaptieve verstedelijking én Kader voor leefbare verstedelijking in Gelderland.
   - 4.3 Uitbreiden van groen in en om de bestaande bebouwde omgeving.

Doelen Economie

5 Versterken van aantrekkelijk vestigingsklimaat door balans tussen economie en wonen.
   - 5.1 Het bewerkstelligen van een sterke economische profilering van het gebied Arnhem-Nijmegen-Foodvalley.
   - 5.2 Versterken van regionale werk- en leerlocaties: voldoende en kwalitatief goede werklocaties en de verbindingen daartussen.
   - 5.3 Versterken van regionale toplocaties als campussen en economische clusters.
   - 5.4 Intensivering en functiemenging op bestaande werklocaties in stedelijk gebied.
6 Versnellen transformatie naar circulaire economie.
   - 6.1 Realiseren van duurzame energievoorzieningen bij nieuwe bedrijventerreinen en herstructurering van bedrijventerreinen.
   - 6.2 Behouden/ontwikkelen van hoge milieucategorie bedrijven ten behoeve van circulaire economie.

Doelen Mobiliteit
Groei van de regio betekent een benodigde schaalsprong in mobiliteit om de bereikbaarheid van de gehele regio goed te houden.

7 Versnellen van de mobiliteitstransitie ten behoeve van een schone en gezonde manier van reizen en het ontlasten van het wegennet.
   - 7.1 Woningen en werklocaties zoveel mogelijk bouwen bij OV-locaties, die ook goed bereikbaar zijn per fiets. En mobiliteit regelen voordat we bouwen, waardoor nabijheid wordt vergroot, het aantal ritten wordt verminderd en reizen met fiets en OV wordt bevorderd.
   - 7.2 Het spreiden van mobiliteit en mijden van spits.
   - 7.3 Verbeteren OV-systeem (verbinding nationaal en regionaal).
   - 7.4 Stimuleren lager autobezit en minder autogebruik door middel van deelmobiliteit.
   - 7.5 Stimuleren van fietsen en lopen, onder andere door verbeteren fiets- en voetpaden.

8 Versterken van regionale bereikbaarheid.
   - 8.1 Parallel versterken van provinciale en bovenlokale ontsluiting voor fiets, OV en weg.

9 Behoud van bovenregionale bereikbaarheid.
   - 9.1 Ruimtelijk versterken van corridors van weg en spoor die voor de regio belangrijk zijn (zoals voor de A12, A15 en A50 corridors), ook in relatie tot groei in de regio's Utrecht, Amersfoort en Zwolle en internationale verbinding met Duitsland.
   - 9.2 Benutten van de knooppunten (personen en goederen) op en langs deze corridors.

Doelen energie

10 De grootschalige (NOVEX-) woningbouwlocaties voorzien van een duurzaam energiesysteem.

11 Oplossingen vinden voor netcongestie op het elektriciteitsnet ten behoeve van het realiseren van de doelstellingen op verstedelijking (wonen, werken, voorzieningen).

12 Investeringen in de energievoorziening op nieuwbouwlocaties dragen waar mogelijk bij aan de energietransitie in bestaande wijken.

Natuurherstel en robuust watersysteem

13 Robuust functionerende natuur met voldoende biodiversiteit.
   - 13.1 Realiseren van natuurherstel zodat het gebied gaat voldoen aan de Basiskwaliteit Natuur (BKN).
   - 13.2 Realiseren van een groenblauw landschappelijk raamwerk in de vorm van robuuste verbindingen tussen natuurgebieden met de juiste condities voor doelsoorten, met als doel het op termijn realiseren van 10% groenblauwe dooradering.
   - 13.3 Natuur-, landschapsherstel en -ontwikkeling.

14 Realiseren van een robuust bodem en watersysteem dat in balans is.
   - 14.1 Beschermen en duurzaam aanvullen van de zoetwatervoorraad.
   - 14.2 Een robuust en toekomstbestendig rivierengebied dat als systeem goed functioneert en meervoudig bruikbaar is, waarbij sprake is van een stabiele en beheersbare bodemligging van de rivier, de natuurlijke dynamiek herstelt, rivieren bevaarbaar blijven en de waterveiligheid geborgd is.
   - 14.3 Toekomstbestendig en klimaatadaptief inrichten van het landelijk gebied om effecten van klimaatverandering op te vangen ten behoeve van droogte, wateroverlast en hitte.

Realiseren van de landbouwtransitie

15 Natuurherstel (reduceren van onder andere stikstofuitstoot) én bieden van perspectief voor de landbouw.
- 15.1 Balans herstellen in het natuurlijk systeem, water en bodem in balans en herstel van biodiversiteit.
- 15.2 Streven naar een gezond en circulair voedselsysteem dat is ingebed in een multifunctioneel (sociaal en economisch) landschap.
- 15.3 Stikstofreductie conform de doelstellingen in het VLGG en UPLG.

16 Behouden van economisch sterk landelijk gebied en diverse regio's.
- 16.1 We creëren ruimte voor de economie van de toekomst op bijvoorbeeld het gebied van eiwittransitie, energietransitie, circulaire of biobased economie.
- 16.2 Stimuleren van nieuwe verdienmodellen voor de landbouw in gebieden buiten de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe.
- 16.3 Strategische keuzes dragen bij aan het langere termijnperspectief van een gezond en circulair voedselsysteem.

4 Maatregelen

4.1 Maatregelen in beeld

De doelen die we met elkaar hebben, werken we uit in maatregelen om onze doelen te bereiken. Over een deel van deze maatregelen hebben we al afspraken gemaakt. Zowel in de verstedelijkingsafspraken van najaar 2022 als in de periode daarvoor. Het is belangrijk dat we deze maatregelen nu met elkaar uitvoeren. In de kaart op de volgende pagina zijn deze maatregelen verbeeld.

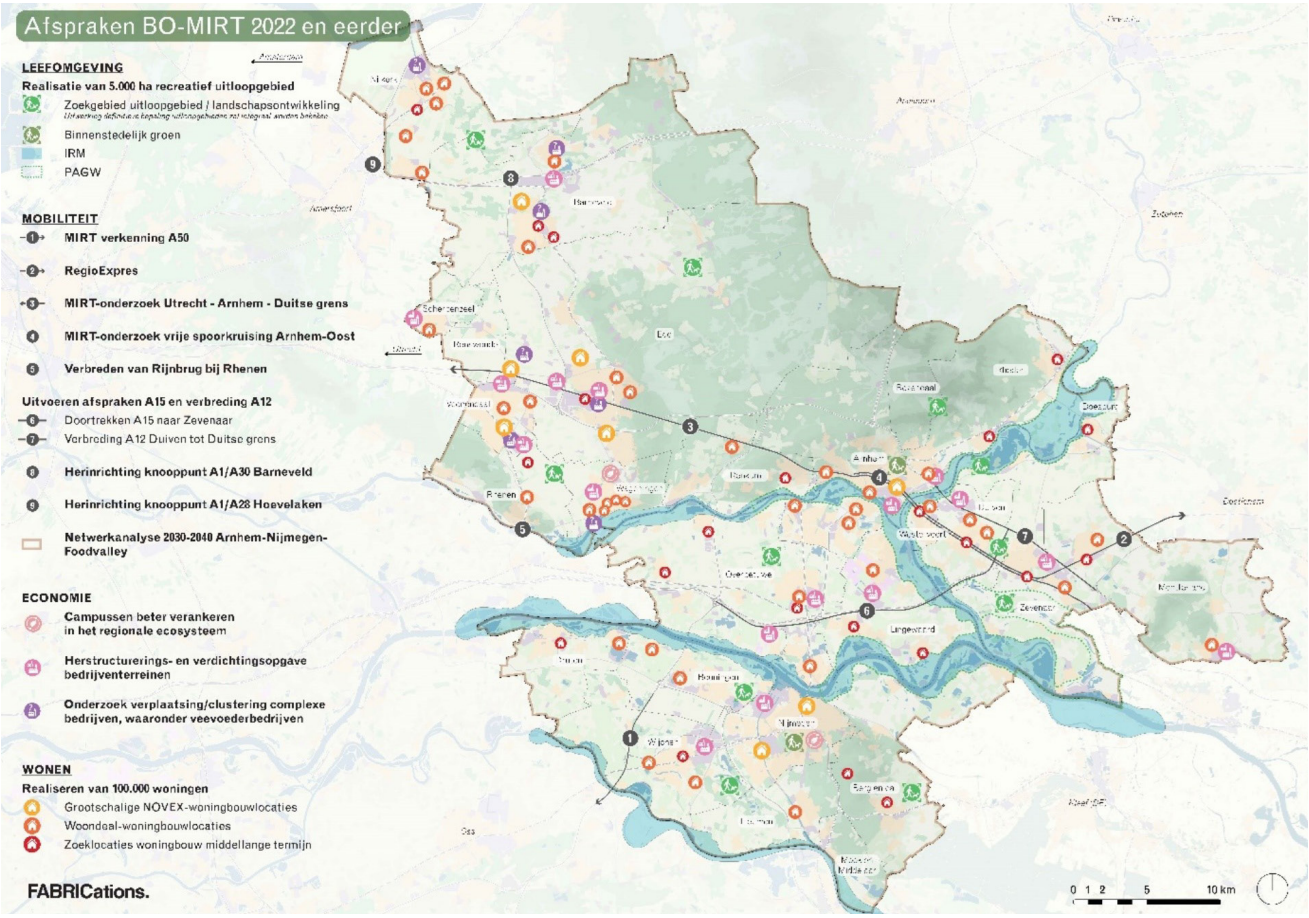

Daarnaast zien we nog een groot aantal andere maatregelen die mogelijk bijdragen aan onze doelen. In de regio's worden deze maatregelen onder andere in de gebiedsprogramma's geïnventariseerd en waar relevant en mogelijk geprogrammeerd. Daar waar deze maatregelen de NOVEX samenwerking raken, omdat ze voldoen aan de criteria in paragraaf 1.2, komen ze ook op de NOVEX tafel. We gebruiken daarvoor fiches. Daarin beschrijven we de maatregelen, geven we aan hoe deze mogelijk kunnen bijdragen aan onze doelen en opgaven en welke acties nodig zijn om hier gezamenlijk mee verder te gaan. In de bijlage staat een overzicht van de fiches die er op dit moment zijn. Deze fiches maken geen onderdeel uit van deze uitvoeringsagenda, maar zijn wel gebruikt als bouwsteen hiervoor. De maatregelen die nu rijp zijn om nadere afspraken over te maken met elkaar, hebben we opgenomen in deze uitvoeringsagenda, in de volgende twee paragrafen. Deze maatregelen gaan we als eerste uitvoeren.

Daarnaast blijven we werken aan de gebiedsprogramma's, de vertaling daarvan naar de NOVEX samenwerking en de verdere uitwerking van de maatregelen in fiches. En andersom: vanuit de NOVEX samenwerking kunnen ook weer relevante bouwstenen komen voor de gebiedsprogramma's. Zo gaan we met alle partijen in de NOVEX-samenwerking aan de slag om inhoudelijke keuzes te maken en maatregelen te nemen op rijks- gebieds- regionaal en lokaalniveau, die op elkaar zijn afgestemd. Dit is meteen een opmaat voor een nieuwe versie van het ontwikkelperspectief.

4.2 De korte termijn acties en maatregelen

De opgaven die we met elkaar geformuleerd hebben in het ontwikkelperspectief zijn complex. Samenwerken om in deze opgaven stappen verder te zetten, is cruciaal en vraagt tegelijkertijd veel afstemming en overleg. Dit maakt het niet eenvoudig om concrete maatregelen te benoemen en uit te voeren. Om toch snel stappen vooruit te zetten, hebben we korte termijn acties en maatregelen geformuleerd die we met voorrang oppakken in 2024, zodat we wel stappen kunnen maken in de verdere uitvoering.

Kansen onderzoeken voor uitvoering van fysieke maatregelen

Voor de realisatie van onze doelen en om de energie van onze samenwerking vast te houden, is het belangrijk om resultaten te blijven boeken. Resultaten in de vorm van concrete fysieke maatregelen, want dat is uiteindelijk waar deze NOVEX samenwerking in moet resulteren.

Daarom gaan we voor een beperkt aantal concrete, fysieke maatregelen verkennen of er kansen zijn om deze op korte termijn te realiseren. Het gaat dan om maatregelen die potentieel veel bijdragen aan doelbereik (van onder andere woningbouw, economie, duurzame mobiliteit en natuur), strategische gelegen zijn, klaar zijn voor uitvoering en met een relatief kleine extra investering van partners gerealiseerd kunnen worden. Voor deze uitvoeringsagenda hebben we hiervoor de volgende projecten geselecteerd:

Snelfietspad VeluweWaalpad
Gezien de grote verstedelijkingsopgave in de Groene Metropoolregio, waarbij tot 2040 60.000 tot 70.000 nieuwe woningen nodig zijn, speelt de fiets een essentiële rol om de regio bereikbaar te houden. In juli 2022 is het ambitiedocument 'VeluweWaalpad, Verstedelijking op de Fiets' bestuurlijk vastgesteld door de regionale partners. Op 23 november 2023 is het richtinggevend tracé VeluweWaalpad, Verstedelijking op de Fiets vastgesteld, mede als onderdeel van de Gebiedsaanpak A325/N325 van provincie Gelderland. Een ongelijkvloerse kruising met de A15 en de Betuweroute zijn een onmisbaar onderdeel van de doorfietsroute en ook een nieuwe oeververbinding (fietsbrug) over de Nederrijn ten westen van Arnhem geeft de route een grote meerwaarde. Het VeluweWaalpad draagt bij aan een hoogwaardig netwerk van (door)fietsroutes, de A325 mobiliteitsaanpak, de aansluiting op treinstations en hubs en ontsluiting van de nieuwe woningbouwlocaties. Met het VeluweWaalpad worden meerdere woonlocaties ontsloten. Ook brengt het VeluweWaalpad woningen dichter bij werkplekken en voorzieningen, van de supermarkt tot de scholen en recreatiegebieden. Meer mensen op de fiets en in het OV betekent minder benodigde ruimte voor de auto (wegen en parkeren) en verlichting van verkeersdruk op onder andere de A325 en het overige wegennet. Dit bevordert transitie naar duurzame mobiliteit, feederen van stations en HOV-haltes, minder ruimtebeslag door de auto en verkeersveiligheid. Daarnaast werken we op deze manier aan de klimaatopgave, een schone en gezonde omgeving, verminderen van korte ritten met de auto, lagere parkeerdruk, schone lucht en minder overlast van geluid. De eerste concrete verbeteringen willen gemeenten, regio en provincie in 2026 realiseren. Voor vervolgfasen is meer inzet nodig, zoals voor de genoemde nieuwe oeververbinding.
Voor het VeluweWaalpad spreken we af dat we de komende tijd op zoek gaan naar kansen en mogelijkheden voor realisatie op korte termijn.

Doorfietsroute KennisAs – Ede-West – Barneveld
Regio Foodvalley kent een grote verstedelijkingsopgave van 40.000 woningen tot 2040. Uit de mobiliteitsanalyse verstedelijking Arnhem, Nijmegen, Foodvalley komt naar voren dat het wegennet vastloopt en dat investeringen in (H)OV en fiets nodig zijn. Het regionale fietsnetwerk (als onderdeel van het hoofdfietsnet Gelderland) draagt bij aan meerdere doelen: het is essentieel voor ontsluiting en duurzame bereikbaarheid van de GWG-locaties, draagt bij aan het verminderen, verduurzamen en verschonen van vervoersbewegingen van huidige bewoners en draagt bij aan het verminderen van de regionale bereikbaarheidsknelpunten om de regio ook voor de nieuwe bewoners bereikbaar en aantrekkelijk te maken.

Dit geldt in belangrijke mate ook voor andere sleutelgebieden voor woningbouw, zoals KennisAs en Doesburgerbroek (voorheen Kernhem Noord/Ede) die zich op en rond deze knooppunten en assen bevinden. In 2022 bleek in het kader van verstedelijking dat fiets-verbindingen van groot belang zijn om de extra woningen in Regio Foodvalley bereikbaar te maken en om doorstroming op de wegen te behouden. Voor de doorfietsroute KennisAs–Ede-West –Barneveld (- Nijkerk) spreken we af dat we de komende tijd op zoek gaan naar kansen en mogelijkheden voor realisatie op korte termijn. Uit recent uitgevoerd onderzoek blijkt dat de te realiseren doorfietsroute KennisAs – Ede-West–Barneveld al zorgt voor veel extra fietsers en veel autobewegingen bespaart. Ook de aftakking van Barneveld naar Veenendaal heeft dit effect en maakt zodoende onderdeel uit van deze doorfietsroute. Voor het tracé Barneveld - Nijkerk zal nader worden onderzocht welke bijdrage deze levert aan groei van het aantal fietsers en ontlasten van het wegennet, waardoor woonlocaties bereikbaar worden gemaakt en we werken aan de regionale bereikbaarheid.

Arnhem-Oost
De Spoorzone Arnhem-Oost is in 2022 toegevoegd als grootschalige woningbouwlocatie waar het Rijk en de regio samenwerken om tot gebiedsontwikkeling en woningbouw te komen. Het gebied heeft de fysieke ruimte en mogelijkheden om circa 12.000 woningen te programmeren. Met de Spoorzone Arnhem-Oost dragen we bij aan de doelen van het NOVEX gebied en de stad: we zetten aanpak van de wooncrisis en verstedelijking in als vliegwiel voor de stad. Hiermee gaan we de tweedeling in de stad tegen en realiseren we een aantrekkelijke, gezonde, groene woon- en leefomgeving, passend bij het veranderende klimaat en de gewenste mobiliteitstransitie.

Rijk en regio hebben in de afgelopen jaren al de eerste afspraken gemaakt op het gebied van woningbouw en mobiliteit in de Spoorzone voor de periode tot en met 2030. Hiermee is een eerste stap gezet. Gezien de complexiteit en het belang van een kwalitatief goede en integrale ontwikkeling van Spoorzone Arnhem-Oost voor Arnhem en de regio verkennen de partijen die samenwerken in het NOVEX gebied Arnhem- Nijmegen-Foodvalley de mogelijke kansen voor een gezamenlijke aanpak op de onderstaande opgaven in dit gebied:

1 Gebiedsontwikkeling Rijnpark: De gemeenteraad heeft de gebiedsvisie Rijnpark in 2024 vastgesteld. Om tot ontwikkeling te komen, is gefaseerd uitplaatsen van de spooremplacementen Arnhem-Oost randvoorwaardelijk. Op dit moment loopt hiervoor de pre-verkenning. In het najaar 2024 wordt het besluit over de vervolgaanpak genomen.
2 De Groene Wig Arnhem-Oost als onderdeel van het groenblauwe raamwerk van de regio draagt bij aan de verbinding tussen wijken en mensen in de Spoorzone Arnhem-Oost door ruimte te bieden voor gezond leven (bewegen, rust en ontmoeting).
3 We versterken de ontwikkeling op het gebied van energie en bedrijvigheid in de Spoorzone Arnhem-Oost met de Kenniscampus regio Arnhem-Velp, het Industriepark Kleefse Waard en Het Broek in combinatie met de maritieme maakindustrie in de Nieuwe Haven. In het op te stellen Regionale Programma Werklocaties 2025-2028 ligt de focus op het beter benutten van de bestaande bedrijventerreinen. We onderzoeken of Het Broek, al dan niet met de Nieuwe Haven erbij, kan worden aandragen als pilot met provincie en Rijk.
4 In de Spoorzone Arnhem-Oost wordt ruimte gegeven aan toekomstbestendige energieconcepten in de gebiedsontwikkelingen Schaapsdrift en Rijnpark. We onderzoeken met Rijk en regio of we netcongestie tegengaan en de benodigde netverzwaring beperken.
5 In de ontwikkeling van de Spoorzone Arnhem-Oost is het van belang de mobiliteitstransitie te stimuleren, waaronder het compleet maken van het fietsnetwerk in dit deel van de stad. We onderzoeken de opgave en benodigde maatregelen in de mobiliteitsopdrachten en de netwerkanalyse van het NOVEX gebied Arnhem-Nijmegen-Foodvalley.

Drie projecten die onderdeel zijn van het Regionaal Perspectief Landelijk Gebied regio Foodvalley:

- **Voortzetten en uitbouwen van het bedrijven- en omgevingsmeetnetwerk in combinatie met de experimenteerpraktijk van het Fieldlab Foodvalley Waardeert**. Door intensieve samenwerking realiseren we in de praktijk de omslag naar doelsturing en het inzetten van kpi's op een manier die handelingsruimte en verdienvermogen biedt aan agrariërs bij het realiseren van beleidsdoelen.
- **Resultaten realiseren in een of twee geselecteerde gebiedsprocessen in het landelijk gebied**. We willen obstakels voor daadwerkelijke uitvoering wegnemen en realisatie faciliteren, zodat we belangrijke stappen zetten in het circulair en natuurinclusief ondernemen, bodem- en waterbeheer en landschap. Hiermee ontwikkelen we een werkend mechanisme voor vele gebiedsprocessen die nog volgen. Deze samenwerking kan een uitwerking krijgen vanaf de fase van (pré)verkenning (zoals gebiedsproces Barneveld-Ede) en/of juist gericht op realisatie van een gebiedsplan waar al een gebiedsproces doorlopen is (zoals Veenhuizerveld als eerste fase van het Groene Valleilint).
- **Versnelde ontwikkeling en implementatie van de BKN en van 10% groen-blauwe dooradering** (GBDA). Op basis van het vastgestelde RPLG is Regio Foodvalley is gestart met het verbreden van de BKN-aanpak van Ede naar de hele regio en met de 0-meting voor de GBDA. We willen de invoering van de systematiek van de BKN en de aanpak voor de GBDA versnellen. Het doel daarvan: enerzijds bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving (onder andere ten behoeve van uitloopgebieden), anderzijds agrariërs handvatten bieden om, als beheerders van ons landschap, uit natuur- en landschapsbeheer een aanvullend verdienmodel te halen.

Op de volgende pagina worden deze projecten verbeeld.

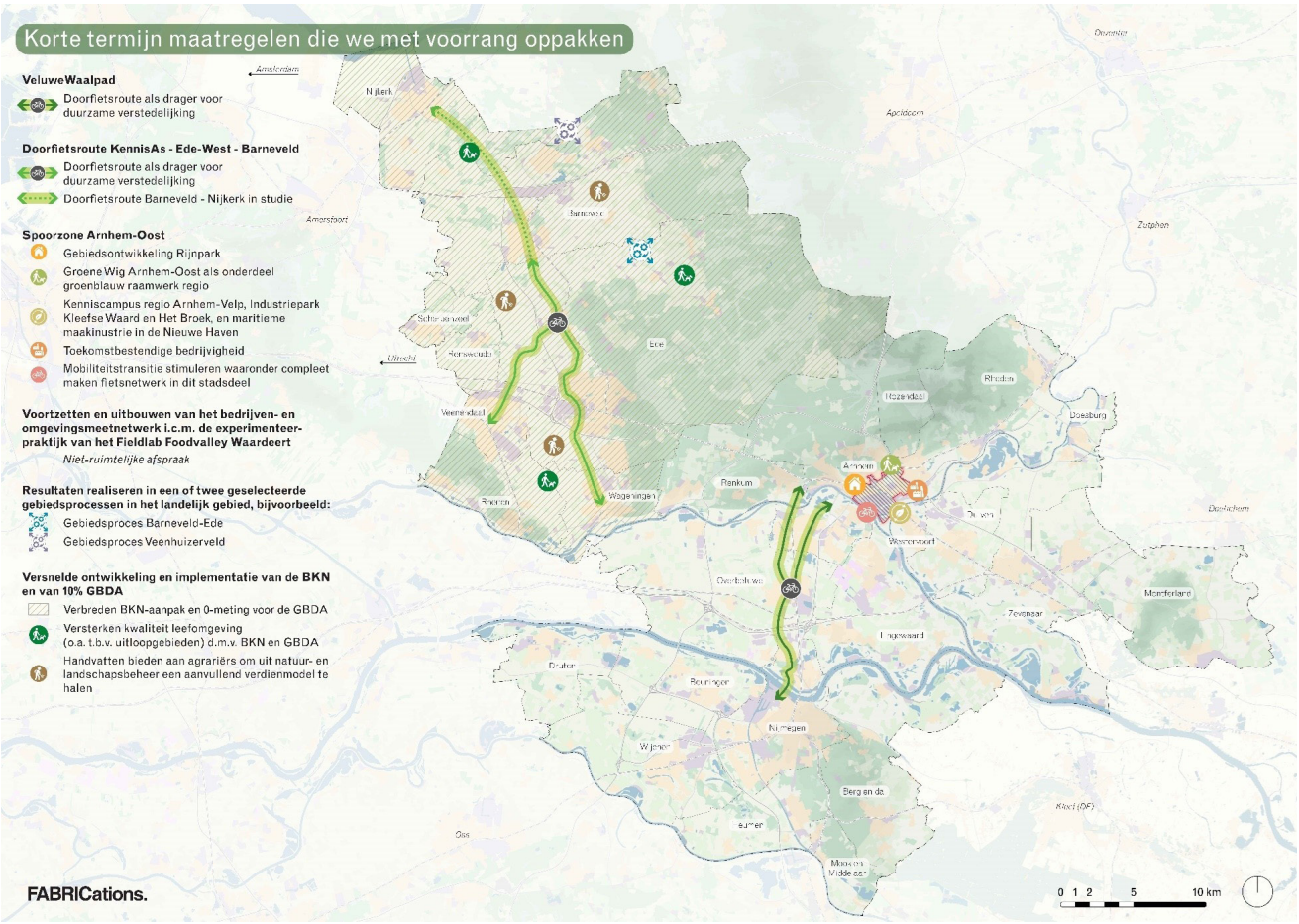

Daarnaast zien wij Regiopoort Nijkerk als kansrijk om te verkennen voor realisatie op korte termijn. Dit wordt opgepakt in het NOVEX gebied Utrecht-Amersfoort, in nauwe afstemming met dit NOVEX gebied.

Dit betekent nadrukkelijk niet dat andere projecten minder belangrijk zijn of niet tot gezamenlijke uitvoering zouden kunnen of moeten komen. Zoals in de vorige paragraaf beschreven, blijven we in brede zin maatregelen verkennen en maken we hierover afspraken zodra die aan de orde zijn. Maar op deze vier projecten zetten we de komende tijd extra in om zo de samenwerking energiek te houden.

Inzicht en onderzoek

Voor een aantal onderdelen is het belangrijk eerst een gezamenlijk beeld te krijgen van de problematiek en/of hier meer inzicht in te krijgen. Op de volgende punten gaan we hiermee aan de slag (in willekeurige volgorde, de een is dus niet belangrijker dan de andere).

1 Gedeeld beeld vormen van de problematiek van onrendabele toppen woningbouw (op basis van beschikbare onderzoeken en kennis) en gezamenlijk verkennen van financierings-mogelijkheden en oplossingen. Hiervoor hebben we een opdracht geformuleerd die we in het najaar 2024 uitzetten en laten uitvoeren door een bureau.
2 Gedeeld beeld vormen van de problematiek van stikstof voor woningbouw (op basis van beschikbare onderzoeken en kennis) en gezamenlijk verkennen van financierings-mogelijkheden en oplossingen. We doen dit zodra blijkt dat de stikstofproblematiek een bottleneck lijkt te worden of blijkt te zijn voor de uitvoering van onze woningbouwopgave. Vooralsnog wijzen alle onderzoeken er op dat dit nog geen probleem vormt.
3 Door middel van een overzichtskaart wordt voor het NOVEX gebied de problematiek met betrekking tot het thema water en bodem sturend in beeld gebracht. In dit kader zoeken we nauwere samenwerking op met de partners die werken aan Integraal Rivier Management, Programmatische Aanpak Grote Wateren en het Hoogwaterbeschermingsprogramma.
4 Inzichtelijk maken wat we verstaan onder “uitloopgebied”, waarbij we zoveel mogelijk uitgaan van het combineren van functies zoals landbouw met natuur, water en recreatie. We verkennen waar en hoe we deze gebieden samen met partners kunnen realiseren, doen onderzoek naar financieringsmodellen en of en zo ja op welke wijze we daarmee het doel van 5000 ha extra uitloopgebied kunnen bereiken. Hiervoor hebben we een opdracht geformuleerd die we in het najaar 2024 uitzetten en laten uitvoeren door een bureau.
5 Aan de slag gaan met verdere uitwerking, concretisering en uitvoering van de gebieds-processen die een bijdrage kunnen leveren aan onze opgaven natuurherstel, robuust watersysteem en landbouwtransitie, zoals nu benoemd in het concept-VLGG en/of (mogelijk) de pilots van Mooi Nederland. We doen dit met inachtneming van de kaders die er op dit gebied zijn en zoeken zoveel mogelijk aansluiting bij het Agrarisch Natuurbeheer. In dit kader zoeken we ook de aansluiting en nauwere samenwerking op met de partners die werken aan PAGW en IRM.
6 Maken van een overzicht van mobiliteitsmaatregelen; uitgesplitst naar al gemaakte afspraken en agenderende afspraken (inclusief voorziene kosten). We benutten daarvoor de uitgevoerde mobiliteitsanalyse verstedelijkingsstrategie en de nog uit te voeren netwerkanalyse 2030-2040. De effecten van gepauzeerde projecten in de nationale infrastructuur (zoals knooppunt Hoevelaken en de aansluiting A1/A30) worden opgepakt in het reeds bestaande proces rondom de herprioritering van het Mobiliteitsfonds.

7 Bepalen van de verwachte effectiviteit van oplossingen voor netcongestie voor de verstedelijkingsafspraken. We brengen de effecten hiervan op de woningbouwprogrammering tot 2030 in kaart. Hiervoor werken we aan een opdracht. Deze opdracht wordt op korte termijn afgerond en uitgezet.
8 Beide regio's werken aan herstructurering en verdichting van bestaande bedrijventerreinen en het versterken van de economische betekenis van campussen. Binnen NOVEX delen we kennis en stemmen we af over pilots en middelen.
9 Gezamenlijk beeld vormen van de defensieopgaven en de effecten die dit heeft in het NOVEX-gebied. Hiervoor wordt gewerkt aan een opdracht die naar verwachting eind 2024 uitgezet kan worden.
10 Inventariseren van de ambtelijke capaciteit die in ieder geval tot 2030 nodig is om de NOVEX uitvoeringsagenda voor te bereiden en in uitvoering te brengen, welke knelpunten we daarbij voorzien en hoe we die kunnen oplossen en verkennen welke capaciteit in NOVEX-gebiedsverband we voor de opgaven in het landelijk gebied van Arnhem-Nijmegen Foodvalley nodig denken te hebben. Hiervoor werken we aan het formuleren van een opdracht.

Tot slot is ook drinkwater een belangrijk issue voor de realisatie van de doelen binnen onze opgaven. Vanuit de NOVEX samenwerking volgen we wat hierover binnen het spoor van het ruimtelijk arrangement wordt afgesproken en vullen we dit zo nodig aan.

4.3 Uitvoering maatregelen

In het ontwikkelperspectief hebben we beschreven hoe we samenwerken in NOVEX verband en hoe we ons daarvoor hebben georganiseerd. Bestuurlijk overleg, directeurenoverleg en regieteam werken de komende tijd, samen met alle betrokkenen van binnen en buiten deze organisaties, aan de uitvoering van de maatregelen zoals beschreven in deze agenda.

Tegelijkertijd werken we aan de vulling en voeding van toekomstige versies van de uitvoeringsagenda. Want deze uitvoeringsagenda is een groeidocument. We zullen de opgaven en doelen de komende periode samen verder onderzoeken en uitwerken in maatregelen. Ook hebben we in deze uitvoeringsagenda maatregelen opgenomen die gericht zijn op het verkrijgen van inzicht, het in kaart brengen van mogelijkheden en risico's. De uitvoering van deze maatregelen kan aanleiding zijn voor het vaststellen van andere maatregelen voor uitvoering. Daarnaast gaan we aan de slag met het maken van een Regionale Investeringsagenda (RIA), behorend bij onze uitvoeringsagenda.

Zo werken we stapsgewijs aan de realisatie van onze opgaven en doelen uit ons Ontwikkelperspectief "Meer landschap, meer stad".

Bijlage: overzicht fiches op dit moment

1 Wonen
  1.a Maatregelfiche Woningbouw
  1.b Maatregelfiche woningbouw Transformatie bestaande stad
2 Leefomgeving
  2.a Inzicht om water en bodem sturend te maken in ruimtelijke keuzen
  2.b Creëren van 5.000 ha uitloopgebieden
  2.c Toekomstbestendig ontwikkelen van groenblauw raamwerk in de GMR in verbinding met het rivierenlandschap Gelderse Poort/splitsingspunten
  2.d Uitvoeren gebiedsprocessen VLGG en UPLG
3 Economie
  3.a Campussen, innovatie en inbedding in regionale economie
  3.b Transitie naar circulaire economie, ruimte voor HMC bedrijven
  3.c Beter benutten bestaande werklocaties: herstructurering en verdichting
4 Mobiliteit
  4.a Regionale maatregelen voor mobiliteitstransitie en leefbare regionale ontwikkeling
  4.b Mobiliteitsmaatregelen op (inter)nationaal niveau
  4.c mobiliteitsmaatregelen – netwerkanalyse 2030-2040